

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Läti VI üldlaulupeo ühendatud kooride juhataja

ALFRED KALNIN

Juhatab laulupeol ainult oma helitöid. (Vaata lhk. 168.)

Läti VI üldlaulupeo puhul.

Anton Kasemets.

Meie naabrite — lätlaste — eelolev VI üldlaulupidu, mis peetakse Riias 19., 20. ja 21. skp., on ühtlasi esimeseks laulupeoks Läti iseseisvuse ajal ja sellepärast omab ta lätlastele samasuguse suure tähtsuse, kui seda oli meile 1923 a. peetud VIII üldlaulupidu. Nii kui meilegi, oli ka meie naabrite juures pikaajaline sõda hävitanud muusikaseltsid ja laulukoorid pea täiesti ning pannud koorilaulu hinge vaakuma.

Oma viimase üldlaulupeoga suutsime meie oma lauljaskonna segipaisatud ridu juba kolme aasta eest korraldada ja koorilaulu uuesti kõlama panna. Meie lõunapoolsed naabrid teevad seda küll alles praegu, kuid teevad seda kohe kindlalt ja valjude põhimõtete järgi laulupeo kunstilise külje suhtes, nii kui sellest teisel pikemalt kirjutatud.

Oma eeloleva laulupeo korraldamiseks said lätlased tugevama tõuke, kahtlemata, meie viimasest üldlaulupeost. Seda ei salga nad ka ise vaid tunnustavad seda otsekoheselt. Nii kirjutab nende laulupeo aujuhataja prof. J. Vihtol laulupeo esimeses üleskutses muu seas:

„...Kanges palavikus töötame oma hariduse eest, meie vaimlise elu tõstmiseks vanade kultuurrahvaste tasapinnani: asutame rahvaülikoole, konservatooriume, kunsti ja näitekunsti koole, — uute keskkoolide võrk ulatab üle terve Latvia. Ent kas ei ole meie nende püüdmiste juures ära unustanud meie vaimuelu alglatte? — Meie ei laula enam nõnda, nagu varem, jõulised helid oleks Lätis just kui vaikinud, teised kõlavad kõhklevalt, — neil puudub kaasakiskuvus ja endine usk enesesse.

Eriti silmatorkav, ja meile, kahtlemata, mitte soodne on võrdlus meie ligemate naabritega. Kui ka Soome oma vana kultuuri tõttu on olnud laulmises meist ikka ees, siis on aga Eesti, kelle iseseisvus ainult pisut vanem meie omast, oma 1923. aasta laulupeoga jõudnud meist kaugel ette.

Läti lauljad! Meie laul ootab, nagu äranõjutud printsess kristall lossis, et teda äratatakse uuele elule vabas Lätis... Latvia lauljad! Ärgake ja äratage uinuv printsess, — äratage läti laul!“

Otsustades nende teadete järele, mis meil olemas läti laulupeo eeltööde kohta, on see uinuv printsess juba ärganud, — ärganud värskena, jõulisena, ilusana: läti laul kõlab jälle üle maa, kõites oma teenistusse tuhanded lauljad, kes on juba

ligi kaks aastat väsimatult ja andumusega töötanud laulupeo laulude õppimise kallal, et põhjalikult ettevalmistatult koguda 19. skp. esimesele laulupeole iseseisvas Lätis ja seal „lasta voolata läti lauluheliseid üle maa kaugele, kaugele võõraste maadesse andma tunnistust läti ärkanud vaimust, läti iluarmastusest ja läti laulu ilust,“ nii kui ütleb prof. Vihtol eelnimetatud üleskutse lõpul.

Meie teame, kui suur tähtsus on laulupeol rahva muusikalise kultuuri ja vaimujõu tõstmisel, sellepärast oskame meie hinnata meie naabrite eelseisvate pidupäevade suurust ning soovime sellele suurele ja tähtsale ettevõttele südamest kõige paremat kordaminekut.

Jooni eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 3.)

Nagu eespool nägime, möödus sellest, kui meie esimene muusikamees J. Kappel lõpetas Peterburi konservatooriumi (1881. a.), tervelt kaks aastat, enne kui Miina Hermann järgmise ja järjekorras teise eestlasena 1883. a. sinna astus. Siit peale ei tule aga sarnast nähtust, et eestisoost õpilased nimetatud konservatooriumist hoopis puuduks, enam kordagi ette, vaid enne, kui üks eestlane jõuab sealt lõpetajana lahkuda, on juba uus, hiljem koguni mitu uut tema asemele astunud. Nii kestis see kuni ilmasõjani ja revolutsioonini, mis katkestas ühenduse Peterburi konservatooriumiga kui meile kõige lähemal asuva muusikakooliga. See näitab, et huvi ja igatsus põhjalikkude muusikaliste teadmiste järele oli omandanud läinud aastasaja viimaseks aastakümneks juba sedavõrd laialdase ja kindla aluse, et ikka jälle leidis uusi inimesi, kes tahtsid asuda sel alal tööle.

Selle juures on iseloomulik, et peaaegu kõik konservatooriumisse astujad valisid omale erialaks oreli. Nii J. Kappel, Miina Hermann, K. Tärnu ja R. Tobias, kui ka suurem osa nooremaid, peale väikeste erandite.

See on vast seletatav ühest küljest sellega, et meil kui lutheriusulisel rahval on orel olnud ikka populaarseimaks instrumendiks, millega rahvas tutvunes juba õige varakult kirkute ja koolimajade kaudu ja mis läinud aastasaja teisel poolel hakkas sealt levinema väikeste toaorelite ja harmooniumite näol ka eramajadesse. Sarnased toa- ja kooliorelid olid nendeks instrumentideks, millel meie kunstnikud, kes suuremalt

osalt kooli- ja kõstrimajadest pärit, oma lapsepõlves mängima õppisid ning harjutasid, ja sellepärast on ju loomulik, et nad ka hiljem konservatooriumisse astudes selle instrumendi omale erialaks valisid. Alles aastasaja vahetuse järele hakkab klaverkui koduinstrument orelit eramajadest ja osalt ka koolidest välja tõrjuma, ja sedagi peaasjalikult linnades, kuna ta maal on veel praegugi õige suureks harulduseks.

Teisest küljest võib seda seletada vast ehk ka sellega, et Peterburi konservatooriumi oreliklassi õpilastel oli olemas nimetatud konservatooriumi asutaja Anton Rubinsteini ajast saadik väga tähtis eesõigus, mis teiste eriklasside õpilastel puudus, nimelt õigus õppida orelil kõrval ka kompositsiooni, ilma et selle eest oleks tulnud eraldi maksta, kuna kõigi teiste eriainate õppijatel, kes tahtsid ka kompositsiooni õppida, tuli selle kui teise eriaine eest maksta täis õppemaks eraldi. Eestisoost muusikaõpilastele, kel tuli sageli iga kopikaga arvestada, ei võinud niisugune soodne eesõigus olla ükskõik: oreliklassi astudes avanes neil võimalus orelimängu kõrval sama õppemaksu eest ka komponeerimist õppida, ja see oli neile suur asi.

Seda teed muusikalise hariduse saamiseks tarvitas ka meie kolmas elukutseline muusikamees

Konstantin Türnu.

Türnu ei ole küll pärit kõstri või kooliõpetaja perekonnast, nii kui seda olid Kappel ja M. Hermann, kellest eriti viimane kasvas ülesse otse ärkamisaja muusikaelu südames, kuid ta isa, kes oli Harjumaal, Klooga mõisas möldriks, oli sedavõrd suur lauluarmastaja, et ta majas valitses alaline elav muusikaline õhkkond, mis ei võinud jääda mõjuta noore Konstantini hinge. Olles sündinud 1. augustil 1865. aastal, arenes ta selles koduses muusikalises õhkkonnas sedavõrd varakult, et juba 8-aastaselt võis Saue külakoolis, kus ta sel ajal õppis, hommikpalvetel orelit mängida. Hiljem Tallinnas saksa kreiskoolis õppides sai ta täielikumat õpetust klaveri- ja orelimängu ning muusikateoorias tolleaegse Doomkiriku organistilt Reineckelt ja astus 1886. aastal Peterburi konservatooriumis orelil- ja kompositsiooni klassi, mille lõpetas 1891. aastal, s. o. aasta pärast Miina Hermannit. Konservatooriumi lõpetanud, täiendas end ühe aasta jooksul Berliinis koorijuhatamise alal ja asus siis Tallinna elama, kus on tegutsenud seniajani organistina, koorijuhina, heliloojana ja muusikaõpetajana.*).

*) K. Türnu elulugu pikemalt „Muusikalehes“ nr. 7 — 1925. a. ilmunud kirjutuses „Konstantin Türnu 60-aastane“.

Oleme juba eespool tähendanud, et meie muusikaelu oli läinud aastasaja lõpul veel sedavõrd algelisel arenemisastmel, et see ei suutnud ühtki elukutselist muusikameest elatada: instrumentaal-kontserdid olid veel sedavõrd haruldaseks uudiseks, et nende korraldamine sissetuleku saamiseks oli mõttetu; koorijuhatamine loeti asjaarmastuse ja au asjaks ja selle eest ei maksetud midagi; keskkooli lauluõpetajateks olid venelased

M. Tamm

ja ühtegi eestlast sellesse ametisse naljalt ei võetud; era muusikatundide võtjaid eestlasi ei olnud pea sugugi ja needki üksikud, kes vahest ehk leidsid, ei suutnud kuigi palju maksta. Ainsaks palgaliseks muusikaliseks ametiks olid mõned üksikud linnakirikute organisti kohad, kuid ka seal olid palgaolud sedavõrd viletsad, et neid kohti võisid pidada ainult niisugused inimesed, kel oli olemas mõni muu kindel sissetulek, s. o. — asjaarmastajad, ja isegi neidki kohti polnud ju alati võimalik saada.

On arusaadav, et sellased rasked tingimused ei võinud kõrgema muusikalise hariduseni jõudnud muusikamehele kodumaa muusikapõllul tööle asumiseks kuigi meelitavaid väljavaateid pakkuda, ja sellest aru saades mõistame meie väga hästi, miks Kappel ei tulnud konservatooriumi lõpetamise järele kodumaale,

vaid jäi Peterburi elama, miks Miina Hermann oli sunnitud kümne aastase lootuseta heitluse järele kodumaalt lahkuma ja endale võõrsil (Kroonlinnas) loomulikumaid elamisvõimalusi otsima, ja lõpuks, miks Konstantin Tärnpu, kes tuli õppimise lõpetamise järele (1892. a.) küll kodumaale tagasi, ei rakanud tervet oma tööjõudu eesti muusika kasuks tööle, vaid pühendas suurema osa oma praktilise muusikalise töö jõust Tallinna saksa seltskonnale, astudes ja olles üle 30-ne aasta Niguliste saksa koguduse organistiks ja sama koguduse lauluseltsi segakoori ning saksa meestelaulu seltsi „Liedertafel“ meeskoori juhatajaks.

(Järgneb.)

Laulust ja laulusõnadest.

A. Ploompuu.

Meie laulame ilusat laulu hea meelega — ja kuulame seda mõnuga. Ilus laul liigutab lauljat ennast ja sütitab kuulja südame lõkkele. Sagedasti meie ei aimagi, miks laul meile meeldib, aga laulame ja kuulame teda ometi innuga. Nõnda võime nõuda esialgselt igalt laulult, et ta kõlaks kaunisti meie kõrvus ja oleks sõnade poolest peri meie tunnetega. Labased hääled ja sõnad haavavad mõnutunnet, tüütavad — lähevad oma teed...

Juba vanasti lõõritati, et „leelu on toodud taevasta, püha pilvede vahelt“. Selleaegseist lauludest võis öelda, et need tulid ilmale tunnete pakitsemisel; mõte pesitses meeles, koorimas lauljat — ja ta avaldas selle oma oskust mööda kohaste sõnadega ja viisiga. Oli tunne kurb, kuuldusid kurvad sõnad ja kaebav kõlastus; tegi rõõm meele kergeks, rõkkasid ülevad sõnad ja kostusid kilkavad hääled. „Leelu“ tuli laulja hingest. Sõnadel olid ümber ikka tunnetekohased viiside rüüd; sõnule seatud mõte ja hääleline väljendus olid ühised — lahutamatud.

Seda ei saa öelda, kahjuks, kõigist nüüdisaja lauludest. Juba laulja hääle vastu on meil kriitilisemad nõudmised. Mitte põhjusega ei ole nimetatud mõnda laulmist „määgimiseks“ ja võrreldud seda kitse „mõkitamisega“. Mis võivad kuuljad parata, kui mõne laulja hääle ei meeldi; — ja mitte ainult ei meeldi, vaid isegi kõrvu tüütab... Samu nõudeid võime laiendada edasi terve koori kohta. Kui ka koori juht jääb koori hingeks; ometi on lauljate hääled see mänguriist, mille peal juht peab mängima. Kuid koor kui elav instrument peab oskama olla abiks tema tarvitajale — ja ümberpöörduks. Ei aita veel õige

takt ja kohased noodid, kui lauljate hingeline kaasatunne ja väljendusviis ei sula kokku sõnades peituva mõttega. Hea laulukoos peab mõistma muuta oma kõlasünnitust laulu sisu kohaselt; ta peab olema — nõnda öelda — muusikaline ilugeja.

Samuti ei kõlba kõik viisid kõikidele sõnadele, — olgugi, et värsimõõt ja takti pikkus seda ei takista. Eks ole kuulnud, et meieaja kunstmuusik ei mugane ikka laulu sõnades avaldatud mõtte järele; tundub, nagu ei tahetaks tunnistada, et sõnad on helide aluspõhjaks, et sõnad panevad viisi veerema. On kohti, kus sõnades avaldatud mõte nõuaks tasast, pehmet kokkukõla ja õrnemat helivärvi, kuid sinna on asetatud kirev toon ja tormine tempo, — ja ümberpöörduvalt. Niisamuti ei taba muusikaline väljendus alati lause rõhku ega hinge. Lause pealiikmed — alus ja ütetus — kui mõtte kandjad, ei tohi jääda tepperamendi ja helivärvide poolest kõrvalisteks. Ka ei armasta meie keeleinstinkt ja silpide vahetõde heliastmeil edasi minnes kõrgemat nooti teisel, neljandal jne. silbil. Ehk olgu siis erijuhtumustel, kus sellel oma eesmärk. Niisamuti pole kohane asetada neid silpe takti algusele. Nagu öeldud, on ilus laulmine ka ilus deklameerimine. Seda ei saa aga laulja jälgida, ega või kõige parem koorijuht sinna parata, kui helilooja paigutas viisi vastuoksa keeleseadustele, ebakohaselt laulu mõtte ja sõna järjestusega. Sõnad ei tohi painduda milgi tingimisel viisi alla, vaid viis käigu ikka sõnade ja mõtte järel. Sõnad äratavad viisi — ja nemad peavad sobima isekeskis täiesti. Ebakohaseid tooni-paigutusi juhtub ka siis, kui lauluviis on ju enne valmis, ja seda katsutakse seada sõnule, mille riim ja värsimõõt muidugi ka ei luba ennast muuta, — ehk ümberpöörduvalt. Kõik sarnased laulud on patt meie keele, tunnete ja vaimlise maitse vastu. Igatahes peaksid kõik meie viisimeistrid pidama silmas ka keeleseadusi, lubades neid pääseda mõjule muusikalises tundevaldas. Lauluviisi intonatsioon peab olema kokkukõlas selle mõttega, mis sõnad avaldavad, siis on laul ilus laulda ja kuulda.

Läti VI üldlaulupeo ettevalmistus.

Eelseisev läti VI üldlaulupidu on meie muusikalistele ringkondadele Tartumaa laulupeo kõrval käesoleva aja meelietrutavamaks muusikaliseks suursündmuseks. On ju meie lõunapoolsed naabrid selle oma muusikalise suurpäeva vastu erilise hoolega valmistanud ja kõik selleks teinud, et selle oma esimese iseseisvuseaegse laulupeo muusikalist külge väärilisele kunstilisele tasapinnale viia.

Nagu meie juba varem oleme teatanud, asusid lätlased oma laulupeo eeltöid alustades kohe seisukohale, et laulupidu ei tohi olla lihtsaks

rahvapeoks, vaid peab tõusma tõsiseks laulukunsti suurpäevaks, mis peab aitama mitte üksi laulu õhutada, vaid seda ka suurejooneliselt arendada ja selle õiget tasapinda peegeldada, ning rajasid sellele põhimõttele terve peo muusikalise külje ettevalmistamise töö, pannes naaksuma selle edukamaks läbiviimiseks õige kindlad ja valjud nõudmised laulukooridele, mille mittetäitjad koorid laulupeost eemale jäeti.

Et osata nende kavakindlate eeltööde tulemusi paremini hinnata ja meie laulupidude omadega võrrelda, pole huvitusetu tutvuneda lühidalt meie naabrite laulupeo korraldusega ja eeltöödega lähemalt.

Läti VI üldlaulupeo korraldamise mõte tekkis juba 1923. a. juunis ja sama aasta septembris moodustati 16-liikmeline ajutine korraldav toimikond prof. J. Vihtoliga eesotsas. Ajutine toimikond kuulutas välja uute laulude võistluse laulupeo eeskava värskendamiseks, kuhu tuli üldse 41 laulu. Laulude hindamist toimetas internatsionaalne jury, kuhu kuulusid heliloojad: prof. K a j a n u s Soomest, Kovno konservatooriumi direktor prof. N a u j a l i s Leedust, J u h a n A a v i k Eestist ja Reiters ning Josuus Lätist, 16., 17. ja 18. sept. 1924. a. ja auhinnastas 8 ning tunnistas soovitavaks eeskavasse võtta peale selle veel 2 laulu, mille autoriteks osutusid heliloojad Vihtol (4 laulu), Kalnin (3 laulu), Medin, Ore ja Osolin (igaüks 1 laul).

Vahepeal peeti ära ülemaaline koorijuhatajate ja -esitajate kongress. (23. apr. 1924. a.), kus valiti alaline 15-liikmeline korraldav toimikond prof. Vihtoliga eesotsas. Samal kongressil valiti laulupeo üldkooride juhatajateks P. Josua, T. Reiter, A. Kalnin ja E. Melngail (viimased kaks juhatavad ainult oma helitöid) ja aujuhatajateks prof. J. Vihtol, E. Viegner ja P. Jurjan.

Korraldav komitee seadis laulupeo eeskava lõpulikult kokku ja andis selle trüki, mis ka sama 1924. a. lõpuks 3 vihus (à 10.000 eks.) ilmus. Eeskava sisaldab üldse 47 laulu, neist 37 segakoorile ja 10 meeskoorile.

Laulupidu oli varem kindlaks määratud 1925. a. peale, kuid aasta vahetuseks selgus, et nii lühikese ajaga on võimata peo muusikalist külge hästi ettevalmistada. Seepärast otsustati teisel üldkongressil (4. ja 5. jaan. 1925.) pidu 1926. a. peale edasi lükata.

Peale tehniliste ettevalmistuste, mille teostamiseks on moodustatud mitmesugused eritoimkonnad, on pea rõhk laulupeo ettevalmistamisel pööratud peo muusikalise külje põhjalikule ettevalmistamisele. Selleks töötati varakult välja kindlad kavad ja valjud määrused eelharjutuste ja nendest osavõtmise kohta, mis kooridele teatavaks tehti.

Peale koorijuhatajate instrueerimiste, kus üldjuhatajad andsid selletusi ja juhatusi laulude õppimise ja ettekandmise kohta, anti välja selle kohta eriraamat „Üldkoori juhatajate märkused VI laulupeo laulude kohta“.

Eelproovide läbiviimiseks oli terve Lätimaa jaotatud 19 ringkonnaks. Igas ringkonnas käisid kõik 4 üldjuhti kordamööda oma laule harjutamas, nii et iga koor sai 15. okt. 1925. a. kuni 28. märtsini k. a., mil need eelproovid kestsid, vähemalt 4 eelharjutust. Aprillist kuni käesoleva ajani on korraldatud teine ring harjutusi (37 harjutust), kus suuremalt osalt kaks juhatajat korruga väljas olid. Harjutustest osavõtmise soodustamiseks said kõik lauljad nii riigi- kui ka eraraudteedel 50% hinnaalandust.

Eelharjutustest osavõtmise üle peeti kindlat kontrolli ja kõik koorid, kes korratumalt võtsid neist osa, kustutati laulupeost osavõtjate

Läti helilooja ja konservatooriumi rektor **prof. Joseph Wihtol**. Läti VI. üldlaulupeo aujuhataja.

nimekirjast maha. Sellasteks korratumateks osutusid umbes $\frac{1}{3}$ kõigist esialgu ülesannud kooridest ja lauljatest. Nimelt oli esialgu ülesannud 210 koori ligi 10.000 lauljaga, missugusest arvust aja jooksul maha kustutati 48 koori ligi 3500 lauljaga, nii et tegelikult on lubatud laulupeole tulla ainult 162 kooril 6525 lauljaga. Peale laulukooride võtab veel laulupeost osa 124-liikmeline sümfoonia orkester ja 16 sõjaväe pasunakoori 300 mängijaga.

Üldharjutused algavad juba neljapäeval 17. skp., mis ajaks kõik koorid peavad Riias olema. Esimene üldharjutus on neljapäeva õht. k. 6, reedel 18. skp. hommikul kella 6—12 ja kolmas sama päeva õhtul k. 6—10. Peale selle on veel peaproovid iga laulupeo päeva hommikul, s. o. laupäeval, pühapäeval ja esmaspäeval k. 6—12 vastava päeva kontserdi eeskava lõpulikku viimistlemiseks.

Niisuguse kavakindla ja põhjaliku ettevalmistuse järele võib läti VI üldlaulupeolt oodata väga suuri kunstilisi tulemusi ja sellest küljest on meil meie naabritelt väga palju õppida.

Tänavuste laulupidude ja -päevade ülevaade.

Põltsamaa V laulupäev.

Tänavuste laulupäevadega tegi esimesena algust Põltsamaa, kes oma kihelkonna 5. laulupäeva jõudis korraldada juba pühapäeval 30. mail. Vaatamata vihmale, mis just peo eel sadama hakkas, kogus peoplatsile — alevi parki — siiski ligi paartuhat kuulajat. Eeskavas oli 8 segakoori ja 4 lastekoori laulu, peale selle ettekanded vanadel mänguriistadel. Laulukooride üldjuhiks oli kohaliku gümnaasiumi lauluõpetaja K. Vervoit. Ettekanetest õnnestusid kõige paremini lastekoori laulud, kuna segakooris oli märgata vähest kokkulaulmist, mis nähtavasti tingitud sellest, et eelharjutusi pole sugugi peetud. Põltsamaalased peaks oma kihelkonna laulupäevi korraldama enam arvem, kuid need siis ka hästi ette valmistama, sest üleliiga sagedane laulupäevade korraldamine pooltoore ettevalmistusega ainult labastab laulupäevade suurt mõtet ja surmab laiade hulkade huvi nende vastu, nii kui seda võis juba nüüd publiku seas kuulda ja tähele panna.

Põltsamaalane.

Saarde kihelkonna noorte püha.

30. mai oli Saarde kihelkonna noortele suureks pidupäevaks: nad pühitsesid noorte päeva. Päeva eeskavas oli ühendatud kooride laul. Lauljaid koolilapsi oli üle saja. Laulud olid hästi kätte õpitud ja läksid hästi. Publiku erilise kiituse osaliseks said Läti „Oh kaunis, kallid Põhjala“ ja Lüdigfi „Minu kannike“.

Vaimustav ja meeltülendav on kuulda laulu, mida laulavad elutormidest ja -muredest puutumata noored. Nende täis elu- ja noorusjõudu laul muudab ka vanagi südame nooreks ja rõõmsaks.

K. J.

Noorsoo laulupäevad.

Juuni esimene pühapäev (6. skp.) oli kolme maakonna noorsoole kauniks pidupäevaks: tuhanded noored tulid sel päeval oma lähemasse linna kokku, et seal võimlemise ja spordi kõrval ühineda ühiseks suureks laulukooriks ja ühise vaimustusega, ühise tulukesega rinnas laulda elurõõmust noorte laulu noorte laulupäeval.

Sellased noorte laulupäevad olid Rakveres, Pärnus ja Tartus.

Rakverre oli kokku tulnud umbes 2500 noort lauljat maakonna alg- ja keskkoolidest, kes esinesid hrde E. Rosenbergi ja E. Mesiäineni juhatusel meeldiva eeskavaga.

Pärnus oli pea sama palju noori koos, kes hra K. Leinuse juhatusel sooritasid laulupäeva eeskava rahuldavalt.

Ka Tartu noorte päev möödus õnnelikult, mis annab head tunnistust meie õppiva noorsoo lauluarmastusest.

Kroonika.

Kodumaa.

Läti üldlaulupeole sõidab rohkesti eestlasi.

Huvi eelseisva ülelätimalise laulupeo vastu näib eesti lauljaskonnas õige suur olevat, mida tõendab see, et õige mitmed laulukoorid kaaluvad võimalusi, et seda külastada. Nii on kuulda, et nimetatud laulupeoks Riiga sõita on kindlasti otsustanud: Tallinna kooridest „Raudami“ segakoor, Tartu kooridest Miina Hermannini segakoor ja Tartu Meestelaulu Seltsi meeskoor ning Põltsamaa kooridest Laulu- ja Muusikaseltsi „Leelo“ segakoor. Peale nende on veel mitmed teised laulukoorid sõidu- ja korteritingimuste ülekohalikult saatkonnalt teateid pärinud, mis laseb oletada, et sõita soovijate laulukooride arv tegelikult veel suurem on.

„Suomen Laulu“ ringreis eestis.

Umbes kuu aja pärast tuleb salkkond soome parema laulukoori „Suomen Laulu“ lauljaid Eestisse kontsertreisule. Nad esinevad kontsertidega Tallinnas, Rakveres, Narvas, Narva-Jõesuus, Viljandis ja Pärnus. Koori kuulub umbes 25 meest — „Suomen Laulu“ kõige paremat lauljat.

Laulu- ja muusikakursused Kuresaares.

Haridusministeerium korraldab tänavu suvel Kuresaares kooliõpetajatele 3-nädalised laulu- ja muusika kursused. Kursused algavad 14. juunil ja lõpevad 3. juulil. Kursuste juhatamise on prof. A. Topman oma peale võtnud, kes juba kohapeale sõitis.

Koorijuhatamise õpetamise soodustamiseks nendel kursustel on Lauljate Liidu poolt kursustele kasutada antud juba trükkist ilmunud esimene poogen IX üldlaulupeo noodist kursuslaste arvule vastavas eksemplaride arvus.

Laulu- ja muusikakursused Tartus.

Haridusministeeriumi korraldusel peetakse läinud aastate eeskujul ka tänavu suvel kooli laulu- ja muusikaõpetajatele kursusi Tartus. Kursused algavad 26. juulil ja lõpevad 21. augustil. Kursuste kavas on muu seas ka koorijuhatamise õpetus, mispärast nendest osavõtmist tuleks eriliselt soovitada kõigile koorijuhatamisega tegutsevatele koorijuhtidele. Et selle ala õpetamisele omalt poolt kaasa aidata, on Lauljate Liidu juhatus otsustanud kursuslastele hinnata kasutada anda kaks esimest poogent trükkis olevast IX laulupeo noodiraamatust, mis sisaldavad laulude võistlusel auhinnastatud laule, kumbagist kuni 100 eksemplari, muidugi siis, kui kursuste juhatus seda soovib.

Väljamaa.

Sümfoonia Moskvas.

Moskvas tegutseb praegusel ajal kolm kindlat sümfoonia orkestrit, kes kavatsevad korraldada tulevase hooaja jooksul kokku 65 sümfoonia kontserti. Nende eeskavad sisaldavad terve sümfoonia ilmaliteratuuri, alates Monteverdist, Händelist ja Bachist ning lõpetades praegusaja modernistidega. Neist orkestritest on tugevam ja vanem „Esimene sümfooniline ensemble“, mis esineb ilma dirigendita (persümfans); ta alustab juba neljandit tegevusaastat. „Vene Phillharmonia“ nime all esineb suure akadeemilise riigiteatri orkester, millel juba kaks tegevusaastat seljataga. Kolmas orkester on „Revolutsiooni teatri“ oma ja saab ka varsti kaheaastaseks.

Helilooja Jahnis Sahlits.

Läti rahvusliku operi uus muusikaline direktor.

Kommunistline oratoorium.

Moskva konservatooriumi praegune juhataja Schischov on koonpioneerinud suure oratooriumi koorile, soolohäältele ja orkestrile nimega: „Leinamõtted Vladimir Iljtsch Leninile“. Tekst on kokku seatud kirjaniku Beljaevi poolt. Oratoorium tuli esiettekandele 22. jaanuaril, Lenini 2-a. surmapäeval, Moskvas kitsamas kunstnikkude ringis ja olla suure tähelepanu osaliseks saanud. Oratooriumi muusika põhjeneb Skrjabini põhimõttele ja instrumentatsioonis mängib tähtsat osa vabrikuvilede järeleaimamised. Oratoorium lõpeb suure fuugaga, mille teem võetud „Internatsionaalist“. See oleks esimene „punane“ requiem, mis kommunistlises Venes loodud.

Schaljapin ei lähe niipea Venemaale tagasi.

Vene lehed töid hiljuti sõnumi, et Schaljapin, kes juba pikemat aega viibis Ameerikas, tulevat tulevaks talveks Venemaale tagasi ja esinevat seal Leningradi ja Moskva ooperites. Ameerika muusikaajakiri „Musical Courier“ järele näib aga see teade olevat vähemalt enneaegne, sest Schaljapinil olevat ees pikem reis ümber maailma, mis viib ta Venemaast kaugelt mööda. Oma reisu alustavat ta mai algul Nev-Yorgist, kus 5. mail viimast korda esineb ja minevat sealt läbi Londoni ja Pariisi Austraaliasse ning Uue-Meremaale, kuhu jäävat oktoobrikuuni. Austraaliast pööravat ta San-Franzisko kaudu oktoobri lõpuks New-Yorki tagasi, et sealses ning Washingtoni Metropolitan ooperis tulevasel hooajal esineda.

Mozarti ja Beethoveni käsikirjad vene suurvürsti Konstantin Konstantinoviitšhi paberite hulgast leitud.

Arhiivist, kus hoitakse enne ilmasõda surnud vene suurvürsti Konstantin Konstantinoviitšhi raamatuid, dokumente ja paberisi, on leitud mitu noodikäsikirja, mis asjatundjate tõenduse järele olla Mozarti ja Beethoveni originaalid. Konstantin Konstantinoviitš oli, teatavasti, suur kunsti ja teaduse armastaja ja oli tuhtud ka kirjanikuna (näidend „Juudamaa kuningas“).

Hebrea konservatoorium Palestiinas asutamisel.

Kuulsate juudisoost virtuooside — pianist Leopold Godovsky ja viiulikunstniku Jascha Heifetzi algatusel on Jeruusalemmas asutamisel „Hebrea konservatoorium“. Selleks on nimetatud kunstnikkude poolt Ameerikas ellu kutsutud eriline selts, kes on juba tarvilise kapitali soetamisele asunud. Viimase suurendamiseks korraldavad Godovsky ja Heifetz ühise kontsertreisu läbi Palestiina ja Egiptuse.

Otto Klempereri suur edu Ameerikas.

Üks parimaist nüüdisaja orkestrijuhetidest Otto Klemperer dirigeeris külalisena New-Yorgis nii suure eduga, et ta angasheeriti terveks tulevaastaseks muusikahooajaks New-Yorgi sümfoonia kontsertide juhatajaks.

Muusika-suurused Egiptuses.

Ka Aafrika on viimasel ajal Euroopa kultuuri omaks võtnud. Nii olid Kairo kuulsa pianisti Godovsky kaks kontserti viimase platsini väljamüüdud ja hulk rahvast pidi veel tagasi minema. Samuti väljamüüdud maja ees juhatas kuulus Itaalia helilooja ja dirigent Mascagni sümfoonia kontserti.

Soome 20. üldlaulupidu Sordavalas.

Soome rahvavalgusseltsi (Kansanvalistusseura) korraldusel peetakse 26.—28. skp. Sordavalas Soome 20. üldlaulupidu. Laulupeost osavõtmise aukutse on saadetud ka E. Lauljate Liidule.

Soome rootslaste laulupidu Abos.

Soome rootslased korraldavad oma üldlaulupeo 4. juulil Abo linnas. Ka sellest peost osavõtmise aukutse on saabunud E. Lauljate Liidule. Olgu tähendatud, et läinud aasta lõpul saatis E. L. L. juhatus nimetatud laulupeo korraldavale toimkonnale rohkesti materjale ja ülesvõtteid meie viimasest üldlaulupeost, mida nimetatud toimkond talitis kasutada eeskujuna oma peo korraldamisel.

Laulupeod ja laulupäevad eeloleval suvel.

Hiiumaa 1. laulupäev

peetakse ära 24. juunil Kärda alevis. Osa võtavad peale Hiiumaa kooride ka mõned mandri koorid. Laulupäevale loodetakse kõige paremat kordaminekut.

Narva-Jõesuu laulupäev.

Ühes vabadussõja mälestussamba avamisega korraldatakse jaanipäeval 24. skp. Narva-Jõesuus ka laulupäev, mille eeskavas osa Tartumaa laulupeo laule.

Kuusalu laulupäev 18. juulil.

Kuusalu kihelkonna I laulupäev on nüüd lõpulikult kindlaks määratud 18. juuli peale. Aeg selle tähtpäevani peab — vääriiselt esineda tahtes — kujunema kibeaks ettevalmistuseks, millega koorid arvestagu.

Üldkoorijuhiks on palutud hr A. Krull Tallinnast, kes esimese eelprooviga algust tegi 6. juunil. Kuna suur osa koore sellele proovile (põhjuseid teatamata) ei ilmunud, on — lühikest aega arvesse võttes — järgmine eelproov 26. ja 27. juunil kõigile peost osa võtta soovijaile mõõdapääsematu.

Üles annud on üldse 9 segakoori üle 200 lauljaga. Kui palju neist tegelikult kaasa tulevad, näitavad eelproovid.

Peo kavasse on lisaks võetud veel J. Aaviku „Teretus“, A. Kase-metsa „Kiigelaul“ ja K. Türrpu „Mu Eestimaa“, seega sisaldab eeskava üldse 14 laulu segakooridele.

Algust on tehtud ka materiaalse külje korraldustega, nii on eelarve üldjoontes kokkuseatud. J. T.

Tartu laulupeo eelproov Põltsamaal.

Esimesel suviste pühal olid Põltsamaa põllumeeste seltsi ruumides koos Põhja-Viljandimaa koorid, kes soovivad osa võtta Tartu laulupeost. Eelproovi juhatas hra K. Grünvald Viljandist. Kokku pidi tulema ligi 300 lauljat, tegelikult oli aga ilmunud: Põltsamaa laulu- ja muusikaselts „Leelo“ umbes 20 lauljaga, Põltsamaa segakoor 14 lauljaga, Põltsamaa kirikukoor 8 lauljaga, Lustivere „Ööpiku“ koor 6 lauljaga, Kolga-Jaani koor 12 lauljaga ja Imavere koor 13 lauljaga; seega ainult veidi üle 70 laulja.

Harjutusel saadi läbitöötada suurem osa laulupeol ettenähtud lauludest.

Teateid laulukooride tegevusest.

Tallinna Meestelauluseltsi laulukoori kontsertsõit Narva ja Rakveresse.

Meestelaulu propageerimiseks korraldas Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoor mai lõpul väikese kontsertsõidu Virumaa linnadesse — Rakverre ja Narva. Rakveres esines ta laupäeval, 29. mail ja Narvas pühapäeval, 30. mail. Mõlemi kontserdi eeskavas olid enamasti samad laulud, millega koor esines oma viimasel kontserdil Tallinnas. Osavõtt kontsertidest oli mõlemis linnas väga elav. Narvas annetadi koorile loorberipärg ja lilli. Tallinna tagasi jõuti esmaspäeva hommikul. —a—

Keila Laulu- ja Muusika Seltsi tegevusest.

Keila Laulu- ja Muusika Selts on hakanud suurt rõhku panema koorilaulu paremale järjele tõstmisele. Selleks korraldas selts hääleseadmise- ja noodidõpetuse kursused, mis kestsid kogu talve, ja kus hääleseadmist käis õpetamas „Estonia“ ooperilaulia hra Aleks. Kikas. Esimesel nelipühi

pühal oli võimalik vaimulikult kontserdil, Keila kirikus (eeskavas olid sega-koori- ja soololaulud ning oreliettekanded) töö tagajärgedega tutvuneda ja peab ütleva, et hääleseadmise alal on väga edurikkalt töötatud. Nais-häältel on keskmine register kurgust vaba ja toonid istuvad hingamisel. Iseäranis suuri edusamme on teinud prl. Miller, kelle kõlarikas lüüriline sopraan, ja kes kandis ette kaks meeldivat soololaulu. Ka näitaskid prl. Ratberg ja Sergio duettis häid võimisi. Meeshääled jätavad aga veel mõndagi soovida ja hääled pole kõigil veel kurgust vabad.

Peale õpilaste esines lektor A. Kikas mõne soolonumbriga. Orelil saatis O. Krupp — Tallinnast. Koorilaulud olid korralikult õpitud ja kõlasid hästi.

Teisel nelipühi pühal andis seltsi laulukoor ilmaliku kontserdi Nissi karskus-seltsimajas suurearvulise kuulajate kogu ees.

6. juunil kanti ette laulukoori ja näitetrupi poolt Keila pitsimaja saalis kolmevaatusline rahvaoperett „Olev ja Linda“ A. Kikase kaastegevusel ja juhatusel. Välisjõud oli ka veel hra Mõttus Tallinnast. See oli esimene sellane katse Keilas, mis õnnestus hästi ja mis tegelastele julgust annab edaspidi veel mõne suurema teosega jõudu katsuda. x.

Torma-Laiastveres uus lauluselts asutamisel.

Torma-Laiastvere agaramate seltskonnategelaste poolt kutsuti hiljuti ellu uus segakoor, mille juhatamise võttis oma peale kohalik õpetaja H. Veltbach. Asja algatajad tahavad koori registreerida lähemal ajal lauluseltsiks, et seega oma tegevust rajada kindlamale alusele. Praegu õpib koor Tartumaa laulupeo laule, et sellest suvel tegelikult osa võtta.

Seda ja teist.

Palju jõudu nõuab klaverimängimine?

Et klaverimängimine nõuab õige suurt jõudu, on vist iga mängija tähele pannud vähemalt sellest, et tal pikema mängimise järele on sõrmed, käed, õlad ja isegi pihad valutama hakanud. Nüüd on üks pianist välja arvanud mängimise peale kuluva jõu rohkuse. Selle järele nõuab ühe klahvi löök pianissimos umbes 110 grammile ja fortissimos umbes 3000 grammile vastava jõuhulga, kusjuures mitme klahvi mängimisel ühelajal väheneb see vastu proportsionaalselt kuni viie-kuue võrra. Nii nõuaks siis selle arvestuse järele näiteks Chopini viimane etüüd c-moll umbes 3130 kilogrammile vastava jõuhulga. Mängib pianist päevas 12 tundi, siis võib ta öhtul ennast võrrelda aurumasinaga, sest ta on siis kogusummas 700 tsentnerlise jõuga klahvidel töötanud. — Õeldagu nüüd veel, et klaverimängimine pole „raske“!

Helide puder ja kõrt.

Dr. K. A. Herman kirjutab oma „Laulu- ja Mängulehes“ nr. 10 — 1890 a. nelja- ja kolmehäälses laulmisest ja annab seal juhatust, kuidas sega-, mees-, nais- ja lastehäältest moodustada vastavaid koorisid. Muu seas kirjutab ta seal oma lopsakas keeles järgmist: „On mõnikord kuulda olnud, et naisterahvad pandi tenorit laulma, aga niisugune laulmine kõlab koguni sandisii, sest et siis tenor sagedasti kõrgemale käib kui sopran ja laulu ülu koguni ära võtab. Säärane laul ei ole muud kui too-nide kilin ja kõlin, helide puder ja kõrt.“

Rekordne koor.

Suurimaks kooriks, mis kunagi korruga laulnud, tuleb pidada koori, mis laulis Sheffieldis (Saksamaal) 1897. a. kuninganna Victoriale. Nime- tatud koor koosnes 50.561 kooliõpilasest ja 2000 õpetajast ja seda juha- tas Sheffieldi „Musical Unioni“ koorijuhataja Dr. Henry Coward. Juhataja taktikepp, mis seda inimmassi koos pidas, oli sõna tõsises mõttes kepp, sest see oli tervelt kuus jalga pikk ja selle otsas oli veel väike lipuke, mis kepi liigutusi aitas paremini eraldada.

„Cavalleria rusticana“.

Dr. K. A. Herman püüdis eestitada võimalikult kõiki eritermine muusi- kas, ka neid, mis rahvusvaheliselt tarvitusel. Sedasama tegi ta ka muude sõnadega ning nimedega, ja sageli väga abitult. Nii tõlkis ta P. Mascagn'i ooperi „Cavalleria rusticana“, mida venelased tõlgivad „Selskaja tshest“ ja sakslased vahest „Die Bauernehre“, mida aga tavaliselt tarvitatakse alguskeele nimetusega, oma „L. ja M. lehes“ nr. 2 — 1891 — „M a a m e h e elukomblik siledus“.

„Ilus on, kui prohvet on isamaal armas, aga liiale ärgu aetagu seda ka mitte“.

Dr. K. A. Herman kirjutab kõigist muusikalistest ettevõtetest ja üksi- kuteist muusikutest harilikult ikka väga heatahtlikult ja kiitvalt, nimetates peaaegu igaihte ilma erandita kuulsaks ja tähtsaks. Ainult Richard Wagne- rinit ei näinud ta mitte just väga sallivat, sest vastu oma tavalikku objek- tiivsust kirjutab ta viimase kohta oma „Laulu- ja Mängulehes“ nr. 1 — 1891. a. järgmise terava märkuse: „Richard Wagneri austamine läheb Saksamaal mõnes kohas juba liiaks. Nõnda on näit. Leipzigiis Sakseni kuninglikus teatris 56 korda Wagneri tüüka mängitud, kuna iga teise suu- rema helilooja töösid ikka enamiste vähem kui 10 korda mullu on mängi- tud. Ilus on, kui prohvet on isamaal armas, aga liiale ärgu aetagu seda ka mitte.“

Nali.

Tõusik, kes puhvetis istunud ja selle tagajärjel kontserdile hiljaks jää- nud, uksehoidjalt: „Kui kaugel ollakse juba eeskavaga?“

Uksehoidja: „Kohe algab Tschaikovsky kuues sümfoonia, härra.“

Tõusik: „Mis, — juba kuues? — Siis olen ma tervelt viis sümfooniat maha istunud.“

Tõusiku „muusikaarmastus“.

— „Olin eila keskklubis pidusöögil.“

— „Soo... Oli seal ka mausikalisi ettekandeid?“

— „Ei, kõik möödus ilma segamiseta.“

Lapsesuu.

— „Noh, Linda, kuidas oli siis kontserdil?“

— „Just niisama kui koolis, emake: kui laulja midagi ei mõista, peab ta laulu uuesti algusest peale läbi laulma.“

Hea naaber.

— „Ma tulin teie klaverit häälede seadma.“

— „Mis?... Ma pole teid ju kutsunud.“

— „Teie küll mitte, küll aga teie naaber.“

Pooleaasta tellijaid palutakse lehe tellimisi aegsasti uuendada.